

Krajské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ

11. ročník, školský rok 2018/2019

Písomný test pre kategórie A a B

1. Po prečítaní jednotlivých tvrdení označte ich správnosť alebo nesprávnosť slovami „áno“ alebo „nie“ a zapíšte ich do Odpoved'ového hárku:

a) na obrázku a) je zobrazená hlavica iónskeho stĺpu

b) na obrázku b) sú zobrazené písmená gréckej abecedy

c) Atény, grécke mesto, ležia na Peloponézskom polostrov

d) Féničania založili Kartágo v 9. stor. pred Kr.

b)

Α α	Β β	Γ γ	Δ δ
Ε ε	Ζ ζ	Η η	Θ θ
Ι ι	Κ κ	Λ λ	Μ μ
Ν ν	Ξ ξ	Ο ο	Π π
Ρ ρ	Σ σ ς	Τ τ	Υ υ
Φ φ	Χ χ	Ψ ψ	Ω ω

2. Z ponúkaných pojmov pospájajte tie, ktoré spolu súvisia a správne trojice zapíšte pomocou uvádzajúcich číslíc a písmen napr. I.A-1 do Odpoved'ového hárku:

<i>I. Platón</i>	<i>A Akadémia</i>	<i>1. koloseum</i>
<i>II. Flavius Vespasianus</i>	<i>B 79 n. l.</i>	<i>2. učenie o ideách</i>
<i>III. Pompeje</i>	<i>C vojny proti Židom</i>	<i>3. Herkulaneum</i>
<i>IV. Feidias</i>	<i>D Pallas Aténa</i>	<i>4. sochár</i>

3. „...Viem, Filozof, že je to pre Teba ťažké, ale mal by si tam ísť, lebo túto záležitosť nemôže vybaviť nikto iný, iba Ty....Pretože ste Solúnčania a všetci Solúnčania hovoria čisto slovansky.“.... Filozof odpovedal : „ Kto môže písať reč na vodu ?“

Konštantín Filozof svojou odpoveďou upozorňoval na to, že Slovania na území Veľkej Moravy nemali

**Ktoré slovo možno doplniť na vynechané miesto, aby vzniklo pravdivé tvrdenie?
Správnu odpoveď napíšte do Odpoved'ového hárku.**

4. Kresťanský spisovateľ Salvianus (asi 400 - 480) opisuje útrapy a biedu spojenú s rozvratom Západorímskej ríše.

"...Kedysi boli Rimania najstatočnejší, a dnes nemajú silu, starí Rimania boli postrachom, a my dnes máme sami strach, barbarské národy im odovzdávali poplatky, a dnes sme barbarom poplatní my. ...To je naše nešťastie! Kam sme to dospeli! ... Navyše sa sami ešte zosmiešňujeme. Zlato, ktoré odovzdávame, nazývame darmi. A je to výkupné za postavenie veľmi tvrdé a úbohé. ...Je smutné hovoriť o tom, čo sme videli. Desivá chtivosť vína nakoniec dospela tak ďaleko, že poprední muži tohto mesta nevstali od hostín ani pri vpáde nepriateľa do mesta. Oddávajú sa radovánkam, aj keď nad obcou už visí skaza. Verím, že Boh im chcel jasne ukázať, prečo hynú, pretože keď umierali, zaoberali sa práve tým, čo ich priviedlo ku konečnej záhube..."

Barbarské kmene spôsobili rozvrat Západorímskej ríše a založili si na jej troskách svoje štáty. Napíšte do Odpoved'ového hárku, ktorý germánsky kmeň roku 410 dobyl Rím a po roku 415 vytvoril ríšu v južnej Galii?

5. Významné dokumenty (mierové zmluvy, dohody, panovnícke nariadenia, patenty, manifesty a pod.) sa často vydávali po vyčerpávajúcich bojoch pod tlakom hroziacich udalostí. Boli nielen prejavom dobrej vôle, ale aj výsledkom účelového kompromisu v záujme získania času na prípravu iného riešenia. Pred dilemou najefektívnejšieho rozhodnutia stáli pri hľadaní modelu súžitia viacerých náboženstiev v konfesionalne zmiešaných ríšach cisári Konštantín Veľký a o mnoho storočí neskôr Jozef II. **Kedy a aké dokumenty s dlhodobou platnosťou vydali v snahe nastoliť v ríšach, ktorým vládli, konfesionalnú stabilitu? Odpoveď napíšte do Odpoved'ového hárku.**

Konštantín Veľký.....

Jozef II.....

6. *„Keď Húni v Panónii široko vládli, severné časti krajiny obývané Slovákmi, mali títo v moci, čo dokazujú jednak historické pamiatky, jednak čisto slovenské názvy najstarších hradov, ktoré oni na vhodných miestach založili. Tak „Muran“ („Muráň“) je zo slovenského múr, „Lubča“ („Lupča“) od ľúby –milovaný, „Zvolen“ ako zvolené-vybrané miesto, „Bognice“ („Bojnice“) od slova boj, „Blatnica“, „Sklabyna“, „Lykawa“, „Krásnahuorka“ a mnohé iné slová, časté u Maďarov a Nemcov, v ich reči nič však neznamenajúce.“*

Vybraný citát je príkladom, ako z dobovej interpretácie histórie a pôvodných názvov, v tomto prípade hradov, okolo ktorých vznikali osady a mestá, odvodzuje autor prítomnosť a pôsobenie Slovákov na území Uhorského kráľovstva ešte pred príchodom iných etnických skupín. **Ako sa volá latinsky píšuci autor, vyhlasovaný na dvore Márie Terézie za „ozdobu Uhorska“ a jeho najznámejšie dielo? Odpoveď napíšte do Odpovedňového hárku.**

7. Napíšte správne odpovede do Odpovedňového hárku namiesto písmen A a B.

Sútok dvoch riek Váhu a Dunaja vytvoril významné strategické miesto pre výstavbu fortifikačných stavieb. Začiatkom prvého tisícročia nášho letopočtu túto lokalitu využili (kto) A na výstavbu časti dôležitého systému obranných opevnení. O niekoľko storočí neskôr bol tento sútok riek využitý na vybudovanie pevnosti hviezdicového tvaru (viď. obr. - 3D model), ktorá úspešne odolávala útokomB..... .

8. Doplňte v Odpovedňovom hárku odpovede namiesto vyznačených písmen A a B.

Držba hradov mala mocenský, vojensko-strategický a obranný význam. Hrady boli skladosť munície, klenotnicou, archívom, sídlom vojenskej posádky a šľachtica-zemepána. Kto vlastnil hrad, bol zvyčajne aj pánom širšieho priľahlého územia. Moc stredovekej šľachty, ktorá takéto hrady vlastnila, mohla natoľko vzrásť, že si trúfili vzdorovať samotnému panovníkovi nielen v otázke pridelenia ďalších hradov, majetkov, ale aj odmietaním poslušnosti alebo vytváraním koalícií mocných oligarchov s inými šľachticmi. Najznámejšími oligarchami Uhorského kráľovstva s majetkami na území dnešného Slovenska boli Omodejovci z Abova a Matúš Čák, ktorému údajne patrilo až 60 kamenných hradov. Zlomiť moc týchto vzdorujúcich oligarchov sa podarilo až uhorskému kráľoviA..... Omodejovcov porazil panovník v bitke priB..... v rokuB..... a tzv. Matúšovu zem získal až po jeho smrti v roku 1321.

9. Z ponúkaných pojmov pospájajte tie, ktoré spolu súvisia a správne trojice zapíšte pomocou uvádzajúcich číslíc a písmen napr. I.A-1. do Odpoved'ového hárku:

I. bitka pri Lechu	A Jozef Hajnóci	1. 1794
II. Spoločnosť slobody a rovnosti	B Otto Veľký	2. 1514
III. Koncil v Kostnici	C Žigmund Luxemburský	3. 1678
IV. Tököliho povstanie	D Juraj Dóža	4. 1414-1418
V. Sedliacke povstanie	E Anton Caraffa	5. 955

10. Doplňte v Odpoved'ovom hárku odpovede namiesto vyznačených písmen A, B a C. (Pomôžte si obrázkami hradov)

Hrady slúžili ako svedkovia dávnych čias dejín národa. Staré hrady využívali spisovatelia, skladatelia opier a dramatici romantickej generácie ako atraktívne kulisy pre svoje často fiktívne príbehy. Organizovali vychádzky s recitovaním angažovanej tvorby, spievaním národných či hymnických piesní, zapalovali vatry a skladali sľuby vernosti národným programom. Tak sa stali cieľom národných vychádzok - napr. nemecká mládež navštevovala hrad Wartburg, českí študenti ruiny pražského Vyšehradu, prisudzujúc mu postavenie prvého sídla českých kráľov. Slovenskí študenti, romantickí básnici,

navštevovali**A**..... hrad, ako sídlo veľkomoravských

kniežat a mesto Metodovo (arcibiskup Metod), ospevovali**B**..... hrad, sídlo Matúša Čáka, vydávajúc ho za „vládcu slovenskej zeme“ a pod. Najznámejšia

takáto „národná vychádzka“ k ruinám hradu**C**....., sídla veľkomoravských kniežat, sa spája so štúrovcami, kde prijali „slovanský krst“, sľub angažovať sa za národnú vec a vstúpili do kultúrno-spoločenských dejín Slovenska ako samostatná, konštituuujúca sa skupina.

D) Kedy sa uskutočnila vychádzka na hrad zobrazený na treťom obrázku (C)? (Stačí uviesť rok). Odpovede napíšte do Odpovedového hárku.

11. Významní politici dokázali ovplyvniť nielen rozhodovanie panovníkov, v službách ktorých pracovali, ale aj neskoršie generácie, pretože používame ich mená ako pomôcku na označenie obdobia, v ktorom bol ich politický vplyv najsilnejší. **Priradte k menám piatich politikov a ministrov, podľa ktorých sú jednotlivé obdobia pomenované, mená panovníkov, krajinu, v ktorej pôsobili a obdobie, ku ktorému sa ich najväčší vplyv vzťahoval.**

1. Metternichova éra.....
2. Stolypinove reformy.....
3. Bismarckova éra.....
4. Bachov neoabsolutizmus.....
5. Disraeliho éra.....

12. Udalosť známa ako „bartolomejská noc“ súvisí s udalosťami:

- a) So sekularizačnými opatreniami, ktoré po vzniku Tureckej republiky realizoval prvý prezident Kemal Mustafa/Atatürk.
- b) S náboženskými vojnami vo Francúzsku
- c) So vznikom štátneho anglikanizmu – štátneho náboženstva v Anglicku v 16. storočí

Z ponúknutých možností vyberte správnu odpoveď a napíšte ju do Odpovedového hárku. (Stačí uviesť písmeno).

13. V Odpovedového hárku zakrúžkujte čísla dvoch pravdivých výrokov:

1. Viedenský kongres s definitívnou platnosťou ukončil systém Svätej Aliancie.
2. Symbolom svetovej výstavy v Paríži v roku 1898 bol Krištáľový palác.
3. Obrovské Rusko vyhralo v roku 1905 vojnu s územne malým ostrovným Japonskom.
4. Erazmus Rotterdamský bol súčasníkom Krištofa Kolumba.
5. Otto von Bismarck zastupoval Pruské kráľovstvo na Viedenskom kongrese.
6. Na Berlínskej konferencii v r. 1885 sa európske štáty dohodli na podmienkach prenikania a presadzovania sa v Afrike.
7. Sardínsky premiér Camilo Cavour presadzoval na Parížskej mierovej konferencii v r. 1856 pripojenie Sardínskeho kráľovstva k Francúzsku.
8. Novodobé Olympijské hry sa zrodili po Veľkej vojne (prvej svetovej vojne).

9. Súčasťou mierovej zmluvy uzavretej v Utrechte po skončení vojen o španielske dedičstvo bolo aj presadzovanie Pragmatickej sankcie.
10. Miklós Horthy na počiatku svojej politickej kariéry ukončil vojenským zásahom Maďarskú republiku rád. „Červený teror“ potlačil „bielym terorom“, ale neskôr vládol demokratickým spôsobom.

14. Keďže Slováci nesídlili iba na území dnešného Slovenska, niektoré udalosti sa udiali z dnešného pohľadu v zahraničí. Prirad'te k nasledujúcim udalostiam kedy a kde sa odohrali a správne trojice zapíšte pomocou uvádzajúcich číslíc a písmen napr. I.A-1 do Odpoveďového hárku:

<i>I.</i> Slovenský prestolný prosbopis	<i>A</i> Budapešť	<i>1.</i> 1848
<i>II.</i> Kongres nemaďarských národností	<i>B</i> Cleveland	<i>2.</i> 1907
<i>III.</i> Slovanský zjazd	<i>C</i> Viedeň	<i>3.</i> 1842
<i>IV.</i> Slovenská liga	<i>D</i> Praha	<i>4.</i> 1895

15. Politici, vodcovia, myslitelia často využívali pojem „nový“ (new) na označenie nových možností politiky, vízií, ideologických i hospodárskych opatrení, aby bol ich program lákavejší. Pútnici a nábožensky prenasledovaní veriaci hľadali Nový Jeruzalem. Prví kolonizátori nazvali dobyté územie Novým Španielskom. Osadníci prichádzajúci do Novej zeme, ako volali Ameriku, zakladali Nové Anglicko, Nové Škótsko, Nový Amsterdam (budúci New York)... Po napoleonských vojnách hovorili politici o budovaní Novej Európy. Termín Nový údel (New Deal) zvolil prezident Roosevelt pre program opatrení podporovaných a iniciovaných vládou USA na prekonanie dôsledkov hospodárskej krízy.

Vysvetlite, s ktorou krajinou a obdobím sa spája nižšie uvedený termín a odpoveď zapíšte do Odpoveďového hárku:

Nová ekonomická politika (NEP).....

16. Pojem **odboj** (môžeme hovoriť o zahraničnom aj domácom) sa v učebniciach dejepisu vyskytuje. V kontexte s dejinami nášho štátu sa používa niekoľkokrát.

Doplňte do tabuľky časové rozpätie, počas ktorého pôsobil prvý a druhý česko-slovenský odboj a prirad'te ku každému odboju troch predstaviteľov z ponuky pod tabuľkou. Odpoveď zapíšte do Odpoveďového hárku

	Obdobie (časové ohraničenie)	Predstavitelia
1. odboj		
2. odboj		

Ferdiš Juriga, Miklós Horthy, Ján Golian, Gustáv Husák, Karel Kryl, Andrej Hlinka, Michail Gorbačov, Ján Budaj, Jozef Lettrich, Karel Kramář

17. Ktorý z uvedených pojmov logicky nepatrí do skupiny? V Odpoved'ovom hárku ho označte podčiarknutím.

a) Secesia, futurizmus, klasicizmus, izolacionizmus, kubizmus

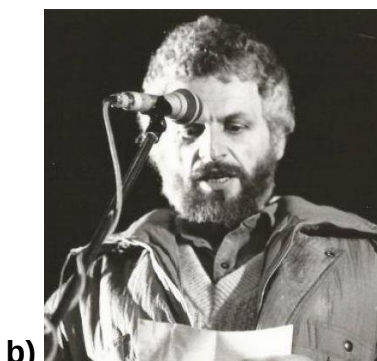
b) doktrína „kaissez faire“, program New Deal (Nový údel), šterlingový blok štátov, Marshallov plán, Rýnsky garančný pakt v Locarne

18. Doplňte do nasledujúceho textu chýbajúce názvy krajín:

Sovietsky zväz okrem územia (1) P..... hneď v prvých týždňoch a mesiacoch vojny obsadil ďalšie štáty, ktoré mu sľúbil sovietsko-nemecký pakt: súčasťou ZSSR sa stali (2) E, (3) L, (4) L, od (5) R.....odtrhol Besarábiu. Nátlaku na odovzdanie časti svojho územia sa nechcelo poddať jedine (6), preto ho Sovietsky zväz napadol.

Názvy krajín doplňte do Odpoved'ového hárku v rovnakom tvare, ako sú spomínané v texte. (Pomôžte si začiatočnými písmenami uvedenými v texte)

19. Do Odpoved'ového hárku uveďte mená osobností na fotkách (stačí uviesť priezviská). Napíšte názov občianskeho hnutia, ktoré zastupovali a rok a mesiac, v ktorom toto hnutie vzniklo:

- a)..... b) c).....
d) Názov občianskeho hnutia:
e) Rok a mesiac, v ktorom občianske hnutie vzniklo:

20. Dvadsiate storočie s dvoma svetovými vojnovými konfliktami, koloniálnymi vojnami, lokálnymi konfliktami sa stalo storočím utečencov, ľudí, ktorí museli opustiť svoje domovy. Na začiatku druhej polovice 20. storočia bol každý 115. človek našej planéty utečencom. V roku 1990 bolo evidovaných 152 miliónov utečencov, v roku 2000 - 173 miliónov a v roku 2017 - 258 miliónov, takže v súčasnosti je každý 29. človek Zeme utečencom. Sú to alarmujúce čísla. Viedli k rozhodnutiu založiť organizácie na ochranu tejto obrovskej skupiny ľudí bez domova. Po Veľkej vojne vznikla Spoločnosť národov so sídlom vA..... Vznik a fungovanie bolo garantované zmluvou z mierovej konferencie v Paríži. Ako nástupnícka organizácia po Spoločnosti národov vznikla v rokuB..... Organizácia spojených národov, pri ktorej sa konštituoval v roku 1951 Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov, ktorý poskytuje medzinárodnú ochranu. Ochrana práv nevinných obetí vojnových konfliktov a nedemokratických politických režimov je otázkou politiky, etiky a obrovských finančných prostriedkov, preto je medzinárodná solidarita a spolupráca nevyhnutná.

Namiesto písmen A a B doplňte do Odpoveďového hárku údaje chýbajúce v texte.

Autori: PhDr. Anna Bocková, PhD., PhDr. Daniela Kodajová, PhD.

Recenzent: Mgr. Daniela Hrnčiarová, PhD.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2019